

розвитку інших галузей промисловості, створення об'єктів інтелектуальної власності [6].

Таким чином, в контексті євроінтеграційних процесів в Україні необхідним є врахування позитивного досвіду країн ЄС, однак повноцінна реалізація положень законодавства без оновлення мереж, а також запровадження державних програм підтримки розвитку сонячної енергетики є неможливою.

Література:

1. Про альтернативні види палива: Закон України від 14.01.2000 № 1391-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. – 2000. – № 12. – Ст. 94.
2. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003 № 555-IV. *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 24. – Ст.155.
3. Про електроенергетику: Закон України від 16.10.1997 № 575/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. – 1998. – № 1. – Ст.1.
4. Engels, Jip, The Promotion of Electricity from Renewable Energy Sources in the European Union (August 30, 2011) URL: <https://ssrn.com/abstract=1939760>.
5. Кузьміна М. М. Правове регулювання використання альтернативних джерел енергії як пріоритетний напрям інноваційного розвитку держави. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12781/1/Kuzmina_659-670.pdf
6. Касич А. О., Литвиненко Я. О., Мельничук П. С. Альтернативна енергетика: світовий та вітчизняний досвід. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/8.pdf>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

А. В. ДОМБРОВСЬКА, канд. юрид. наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності

О. О. БОРДЮГ, студентка

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

Одним з актуальних напрямів розвитку відновлюваної енергетики в Україні є використання біоенергетичних ресурсів. Наявний потенціал обумовлюється особливостями клімату в Україні, існуючими потужностями аграрно-промислового комплексу та наявністю необхідних трудових ресурсів. Водночас, стає використання вітчизняних біоенергетичних ресурсів дозволяє зменшити енергетичну залежність України, покращити клімат, зменшити безробіття, збільшити податкові надходження, поліпшити торговельно-платіжний баланс країни.

Склалася ситуація, за якої вимоги чинних в Україні нормативних документів, що регулюють біоенергетику, не узгоджуються між собою. Статтю присвячено аналізу вимог нормативних документів та розробленим проектам нормативних актів, які дозволять зняти законодавчі бар'єри на шляху енергонезалежності України.

Актуальність зазначеного питання відображає реалізація в Україні спільного проекту Програми розвитку ООН та Глобального екологічного фонду «Розвиток та комерціалізація біоенергетичних технологій у муніципальному секторі в Україні», спрямованого на розроблення політики, розбудову спроможності, технічну допомогу і надання фінансових стимулів для заохочення інвестицій приватного сектора у муніципальні проекти з біомаси. Основний наголос у проекті робиться на муніципальному тепло- та гарячому водопостачанні на основі використання сільськогосподарської біомаси.

Так, за розрахунками експертів потенціал біомаси, яким Україна володіє для виробництва енергії, складає близько 27 млн т у.п. на рік, з яких 12,2 млн т у.п. на рік – це відходи сільського господарства та 10 млн т у.п. на рік – енергетичних культур. Сьогодні Україна не повною мірою використовує свій потенціал. Лише 10 % (2,7 млн т у.п. на рік) від загального потенціалу біомаси йде на енергетичні потреби.

Хоча природний газ можна вважати зручним для індивідуального опалення, однак рівень тарифів робить біомасу перспективним і економічно-ефективним видом палива. Водночас, найбільшої трансформації щодо збільшення використання біоенергетичних ресурсів можна досягти у житлово-комунальному господарстві та бюджетній сфері, а також у промисловості.

Як зазначають експерти у разі заміщення 10 % природного газу місцевою біомасою у комунальній енергетиці необхідні інвестиції у розмірі 14 млрд грн, при цьому можливо досягнути економії природного газу за рахунок заміщення соломомою у розмірі 750 млн куб. м/рік. Разом з тим, створюється до 15 тис. нових робочих місць та біля 1,5 млрд грн на рік залишається в Україні замість здійснення платежів за російський газ, з яких близько 350 млн грн – прибуток агровиробників та логістичних компаній.

Слід зазначити, що правові відносини у сфері біоенергетики регулюються численними нормативно-правовими актами, яких налічується понад 100. Серед важливих актів законодавства, що регулюють використання біомаси в муніципальному тепло- та гарячому водопостачанні або впливають на цю сферу, можна відзначити такі: Бюджетний кодекс України; Податковий кодекс України; Закони України «Про альтернативні види палива», «Про альтернативні джерела енергії», «Про електроенергетику», «Про енергозбереження», «Про житлово-комунальні послуги», «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного потенціалу», «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах тепlopостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про тепlopостачання» та інші.

Україна має значний потенціал для розвитку виробництва енергії на основі відновлювальних джерел, особливо біопалива з органічної сировини. Проте існує ціла низка проблем нормативно-правового характеру, які створюють труднощі для успішного розвитку внутрішнього ринку біопалива України. Зокрема, не адаптованість вітчизняних нормативів у даній сфері до

міжнародних, насамперед, європейських, стандартів, що стає на заваді використанню існуючого потенціалу повною мірою. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, розробка нових законодавчих актів, які б відповідали європейським стандартам та вимогам сталості. Для цього в наукових колах та експертному середовищі продовжується вивчення, розробка конкретних пропозицій щодо правового забезпечення розвитку біоенергетики як перспективної галузі енергетики України.

У правовому полі України існує майже тридцять законодавчих актів, що врегульовують відносини у сфері виробництва та споживання біопалива. Але більшість з них характеризуються відсутністю реальних (насамперед, фінансових) механізмів підтримки розвитку. До ключових нормативно-правових актів, які регулюють сферу розвитку біоенергетики і які потребують системного доопрацювання, варто віднести [

- Закон України «Про альтернативні джерела енергії» (№ 555-IV від 20.02.2003);

- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу» (№ 601 -VI від 25.09 2008)

Закон вводить "зелений тариф" на електроенергію, вироблену з біогазу і складових твердих побутових відходів (ТПВ), що підлягають біологічному розкладанню. При цьому коефіцієнт для біогазу буде таким же, як і у біомаси - 2,3. Право на "зелений тариф" отримають лише компанії, що запускають біогазові електростанції з квітня 2013 року. Документ диференціює "зелений тариф" для ГЕС, в залежності від їх потужності. Так, станції потужністю до 200 кВт отримають найменування "мікро" і коефіцієнт "зеленого тарифу" для них складе 2, потужністю від 200 кВт - до 1 МВт отримують найменування "міні" і коефіцієнт 1,6, потужністю від 1 до 10 МВт - "мала" і коефіцієнт 1,2 (все - при введенні в експлуатацію з квітня 2013 року). При запуску всіх перерахованих видів ГЕС до квітня 2013 р. коефіцієнт "зеленого тарифу" для них, як і раніше, буде складати 1,2.

- Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» (№ 1220Л/І від 01.04.2009);

- Закон України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо сприяння виробництву та використанню біопогічних видів палива» (№ 1391 -VI від 21.05.2009).

- Концепція Державної цільової науково-технічної програми розвитку виробництва та використання біологічних видів палив, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.02.2009 р. №276-р.

- Енергетична стратегія до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. № 145-р (оновлена 24.07.2013 р.);

Недосконалість законодавчо-нормативної бази розвитку біоенергетики в Україні, розмитість стратегії та відсутність чітких механізмів реалізації поставлених завдань є основними причинами низького рівня інвестицій і не конкурентоспроможності вітчизняних підприємств з виробництва та постачання альтернативних енергоносіїв. До факторів, які гальмують розвиток

галузі, насамперед, треба віднести невідповідність стандартів та системи сертифікації біопалива згідно з критеріями сталості використання біомаси.

31 лютого 2011 року Україна стала повноправним членом Енергетичного Співтовариства. Країна зобов'язалась імплементувати цілу низку європейських директив та регламентів, які б гармонізували її законодавство у сфері енергетики з європейською нормативно-правовою базою. Підписаний Україною Протокол про приєднання до Енергетичного Співтовариства містить чіткий перелік нормативно-правових актів, які мають бути враховані українським законодавством, і чіткі терміни реалізації. Відповідно до підписаних Україною документів, зміни мали торкнутися сфери використання відновлювальних джерел енергії та збереження навколишнього середовища.

Позитивні зміни у секторі ВДЕ (відновлювальних джерел енергії) пов'язуються з реалізацією Плану заходів з імплементации Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/28/ЄС, затвердженого у вересні 2014 р. Цей План спрямований на гармонізацію українського та європейського законодавства щодо відновлюваних джерел енергії. Серед іншого, в документі приділяється значна увага питанням сталого розвитку. Передбачено розробку критеріїв сталості для рідкого та газоподібного палива, що виробляється з біомаси та використовується на транспорті, а також для рідкого палива, що виробляється з біомаси та призначається для енергетичного використання, іншого ніж транспорт. Також планується розробити технічні вимоги до виробництва і використання біопалив та біорідин із скороченням обсягів викидів парникових газів, починаючи з 01.01.2017 не менш як на 50%, а з 01.01.2018 – не менш як на 18 60% для біопалив та біорідин, вироблених на установках, введених в експлуатацію після 01.01.2017.

Відповідно до Концепції державної цільової науково-технічної програми виробництва і використання біологічних видів палива, прийнятої Кабміном у 2013 році, частка біопалива у загальному балансі країни в 2014 р. повинна збільшитись в п'ять разів за рахунок державного та місцевих бюджетів .

У Стратегії зазначено, що розвиток енергетики на основі відновлюваних джерел енергії є важливим напрямком, який підвищує рівень енергетичної безпеки і знижує антропогенний вплив на навколишнє середовище. Передбачається збільшення частки відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у загальному балансі встановлених потужностей до рівня 10% у 2030 році. Відповідно до Стратегії, для широкого комерційного використання найближчими роками доцільно використовувати технології спалювання біомаси в котлах, а також технології збору й утилізації біогазу на полігонах твердих побутових відходів. Найбільший енергетичний потенціал в Україні мають такі види біомаси як: швидкоростучі енергетичні культури, відходи переробляння сільськогосподарських культур, відходи деревини та деревообробки. Проте, реалізація даного потенціалу ускладнюється нерозвиненістю інфраструктури та сировинної бази, необхідної для безперебійних поставок сировини, низьким рівнем розвитку галузей, що виготовляють устаткування, а також малим обсягом генерації кожного з таких об'єктів.

Для України, яка є членом СОТ та має намір підписати Угоду про асоціацію з Євросоюзом, звичною має стати базова модель розвитку, що прийнята в ЄС, тобто модель інноваційного розвитку, за якої енергетична та екологічна безпека країни поєднується з активізацією роботи над вдосконаленням правового забезпечення, впровадженням інноваційних технологій, у тому числі, виробництвом біопалива на місцевому та на загальнодержавному рівнях.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТИМУЛІВ РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

А. В. ДОМБРОВСЬКА, канд. юрид. наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності

І. І. КОНИК, студентка

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

Сьогодні в Україні накопичилося багато причин, які створюють необхідність для більш швидкого розвитку відновлювальної енергетики. По-перше, це міжнародні зобов'язання, які взяла на себе Україна в рамках низки угод, зокрема Паризької угоди 2015 року. По-друге, це необхідність зменшення імпорту іноземних енергоносіїв і досягнення енергетичної незалежності. Також до причин, які спонукають законодавців шукати способи для стимулювання більш активного розвитку відновлювальної енергетики в Україні, належать необхідність створення нових робочих місць, активізація економічного зростання, покращення екології загалом і боротьба зі змінами клімату тощо.

Різні аспекти питання вдосконалення правового регулювання стимулів розвитку відновлювальної енергетики в Україні досліджувалось багатьма вченими. На особливу увагу серед них заслуговує кандидатська дисертація О. Волошина «Механізми державного регулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні». У ній автор різнобічно та детально розкриває питання державного регулювання альтернативної енергетики, однак робота в основному описує механізми державного регулювання, а правовій регламентації приділено дуже мало уваги. Також питання стимулів правового регулювання досліджувались такими вченими, як С. Голікова, М. Дикаленко, А. Мерзляк, Г. Півняк, О. Стоян, І. Чукаєва, Ф. Шкрабець та багато інших.

Мета – необхідно знайти найбільш оптимальний спосіб стимулювання розвитку відновлювальної енергетики в Україні, для чого потрібно проаналізувати результативний зарубіжний досвід у зазначеній сфері й, урахувавши національні особливості нашої держави, оцінити доцільність його імплементації.

Основний матеріал. Енергія є невід'ємним складником життєдіяльності людини, без якого життя людини є немислимим. З давніх-давен людиною